

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/201757,TEKST-AUDIO-Ukrywal-Zyda-na-Parafii-18-odc-filmowego-cyklu-IPN-Nie-tylko-Ulmowie.html>
01.03.2026, 13:58

[TEKST + AUDIO] „Ukrywał Żyda na Parafii” – 18. odc. filmowego cyklu IPN „Nie tylko Ulmowie” dostępny na kanale IPNtv

Na kanale IPNtv jest już dostępny 18. odcinek miniatur filmowych z cyklu „Nie tylko Ulmowie”. Film „Ukrywał Żyda na Parafii” przedstawia historię ks. Edwarda Tabaczkowskiego z parafii św. Anny w Tłumaczu, w przedwojennym woj. stanisławowskim, na dzisiejszym terenie Ukrainy. Ten wybitny kapłan i społecznik pomagał osobom represjonowanym przez okupantów sowieckich, a następnie niemieckich. Został aresztowany za ukrywanie studenta żydowskiego pochodzenia Leona Weisera, a 20 października zamordowany przez Niemców w więzieniu w Stanisławowie.

24.05.2024

Ukrywał Żyda na Parafii He was hiding a Jew on the parish premises

W narracji filmu Tomasz Gonet wykorzystał, między innymi, informacje zawarte w: *Akta w sprawie udzielania pomocy przez księdza Edwarda Tabaczkowskiego ludności żydowskiej w m. Tłumacz.*, sygn. IPN BU 392/819.

Mimo zagrożenia śmiercią z rąk Niemców, nie pozostawił swoich parafian. Ks. Edward Tabaczkowski został zabity w październiku 1942 r. za pomoc udzielaną Polakom pochodzenia żydowskiego. Przed wojną rozwinął w Tłumaczu – dzisiaj to terytorium Ukrainy – ogromną działalność społeczną. Zainicjował powstanie domu dziecka, żeńskiego seminarium nauczycielskiego, drukarni powiatowej, banku spółdzielczego, wydawał pismo „Orędownik Tłumacki”.

Po wybuchu wojny wspierał paczkami wywiezionych przez Sowietów w głąb Rosji. Gdy okupant sowiecki został wyparty przez Niemców, wspierał eksterminowaną ludność żydowską – przekazywał żywność, pomagał ukrywać się i zaopatrywał w fałszywe dokumenty. Spreparowane metryki chrztu otrzymali od niego między innymi: Leon Harlenstein, Żanetta Knobloch, Berta Opoczyńska oraz Ludwika Czechowicz.

Ks. Tabaczkowski ukrywał na terenie parafii studenta żydowskiego pochodzenia Leona Weisera, którego ochrzcił i zatrudnił w biurze parafialnym. W opiece nad ukrywającym się pomagała też parafianka Maria Kłodnicka. Noc spędzał najczęściej w gospodarstwie volksdeutsche Falsingerów. Leon Weiser został jednak przez Niemców aresztowany i zamordowany. Mimo przecucia także własnego zagrożenia, bohaterski proboszcz w ostateczności zdecydował się pozostać parafii. Wkrótce także został aresztowany, a 20 października zamordowany przez okupantów w więzieniu w Stanisławowie.

Nie jest możliwe zliczenie kapłanów jak Edward Tabaczkowski, którzy narażając swoje życie pomagali ludności żydowskiej oraz innym zagrożonym śmiercią. Niespełna miesiąc po zabiciu ks. Tabaczkowskiego, Niemcy, z tych samych powodów, aresztowali w niedalekiej Kołomyi, a

następnie zamordowali księży: Ludwika Peciaka, Romualda Chłopeckiego i Wojciecha Kośmidra. Chyba najbardziej znany kapłan pomagający Żydom w czasie II wojny światowej to ks. Marcelli Godlewski z parafii funkcjonującej w getcie warszawskim.

O jednym z takich kapłanów z Wilna pisał do Yad Vashem uratowany z Zagłady: *Ja, Hirsz Abramowicz, a teraz Cwi Baradowski, urodziłem się i żyłem w Wilnie [przed wojną to miasto leżało w granicach Polski]. W kilka tygodni po wejściu hitlerowców do miasta mój ojciec i starszy brat Aryje zostali aresztowani i rozstrzelani, jak wielu innych, w lasach Ponary. We wrześniu 1941 my z mamą i babcią znaleźliśmy się w getcie. Babcia w szybkim czasie umarła, a nam z mamą w październiku udało się uciec. Długo błąkaliśmy się po lasach, zanim doszliśmy do wioski Worniany. Tu my się dowiedzieliśmy, że katolicki kapłan Jan Sielewicz [miejscowy proboszcz] pomaga Żydom uratować się. Ksiądz rozmieszczał takich jak my na odległych koloniach pomiędzy wioskami Worniany i Świr. To byli biedni rolnicy, którzy karmili nas wioskowym chlebem i zupą (pachliobka). Wtedy zdawało się, że niczego smaczniejszego od tego nie ma na świecie. A my pomagaliśmy im w pracy. I tak, dzięki naprawdę świętemu człowiekowi Janowi Sielewiczowi, my z mamą zostaliśmy przy życiu...*(za: Jan Żaryn, *Polska wobec Zagłady*, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 2019, s. 256).

Zapraszam do obejrzenia 18 odc. miniatur filmowych IPN z cyklu „Nie tylko Ulmowie” poświęconego księdzu Edwardowi Tabaczkowskiemu z Tłumacza – „Ukrywał Żyda na parafii”, który prezentujemy w wersji polskiej i angielskiej na kanale IPNtv platformy Youtube oraz w mediach społecznościowych.

Do końca II wojny światowej Niemcy dokonali zagłady około sześciu milionów polskich obywateli, w przygniatającej większości etnicznych Żydów (ok. 3 mln) i etnicznych Polaków. Większość z tysięcy Polaków, którzy udzielili pomocy Żydom w czasie okupacji niemieckiej, nigdy nie została uhonorowana, a najprawdopodobniej nigdy nie będzie publicznie znana. Chcemy ich wszystkich uczcić cyklem filmów „Nie tylko Ulmowie”. Zapraszam do obejrzenia 18 odc. miniatur filmowych IPN z cyklu „Nie tylko Ulmowie” poświęconego ks. Edwardowi Tabaczkowskiemu z Tłumacza – „Ukrywał Żyda na Parafii”, który prezentujemy w wersji polskiej i angielskiej na kanale IPNtv platformy Youtube oraz w mediach społecznościowych.

[Wersja audio oraz tekst dostępne także w portalu Przystanek Historia](#)

Kolejny odcinki prezentowane będą do końca maja w każdy piątek o godzinie 10.00.

Naukowcy oceniają, że Niemcy w czasie II wojnie światowej zamordowali za pomoc Żydom około tysiąca Polaków. Dzięki heroicznej działalności wielu mieszkańców okupowanych ziem polskich udało się uratować kilkadziesiąt tysięcy polskich obywateli pochodzenia żydowskiego.

Zapraszamy do korzystania z publikacji IPN:

[Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej](#)
[Co widziały drzewa - Film animowany o błogosławionej rodzinie Ulmów](#)
[Wystawa „Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej”](#)
[Polacy ratujących Żydów pod okupacją niemiecką - infografiki](#)

Kontakt dla mediów:

Rzecznik Prasowy – Dyrektor Biura:

dr Rafał Leśkiewicz

tel. 602 322 362

rzecznik@ipn.gov.pl

AUDIO:

Aby zobaczyć odtwarzać włącz JavaScript

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Centrala

Pliki do pobrania

[18. odc. cyklu filmowego IPN „Nie tylko Ulmowie” pt. „Ukrywał Żyda na Parafii” \(PL\) \(mp3, 9.82 MB\)](#)

[18. odc. cyklu filmowego IPN „Nie tylko Ulmowie” pt. „Ukrywał Żyda na Parafii” \(PL\) \(wav, 87.74 MB\)](#)

[18. odc. cyklu filmowego IPN „Nie tylko Ulmowie” pt. „Ukrywał Żyda na Parafii” \(ANG\) \(mp3, 8.8 MB\)](#)

[18. odc. cyklu filmowego IPN „Nie tylko Ulmowie” pt. „Ukrywał Żyda na Parafii” \(ANG\) \(wav, 42.22 MB\)](#)
